

Klass: Gastropoda (snäckor), **Familj:** Anatomidae, **Släkte:** *Anatoma*, **Art:** *Anatoma crispata* (Fleming, 1828)

Synonymer:

Kännetecken

Anatoma crispata tillhör ett släkte som i våra hav känns igen på den karakteristiska skalslitsen. Arten skal blir högst ca 5 mm i diameter, men vanligen endast 3–4 mm. Höjden utgör omkring 80% av diametermåttet. Skalet är halvgenomskinligt eller mjölkvitt, något glänsande på utsidan samt mycket glänsande på insidan. Till formen är det vindlade skalet svagt koniskt med en karaktäristisk långsträckt slits i ytterläppen. Slitsen övergår i en dubbel ås vilken löper runt hela skalet. Åsen, med korta bågböjda tväråsar, erinrar om en slakt hängande repstege där även stegpinnarna är av tågvirke och därför buktar. Nedan- och ovanför åsen finns en tydlig skulptur av tvär- och längsgående ribbor, som sammantagna ger ett rutlikt mönster. Den dubbla åsen fortsätter längs vindlingarna ända upp till ca 3/4 varv från den släta protoconchen (som är det lilla embryonalskalet på "toppen" av det stora). Protoconchen är ca 280–290 µm i diameter. Centralt om skalöppningen finns en tydlig djup navel. Skalöppningen, som mäter ca 65% av skalhöjden, är U-formad nedtill men något rakare ovanför slitsen. Djuret är gråvitt med ett par buskiga huvudentakler och 6 par s.k. epipodialtentakler. Det bär skallock, operculum. Jeffreys citerar Barrett, som anger att djuret blir svart som bläck vid konservering i sprit.

Utbredning och status

Arten förekommer i Bohuslän och norrut längs hela Norges kust inklusive Svalbard. Viss taxonomisk osäkerhet föreligger dock, se punkten Övrigt (nedan). Arten anses vara cirkumpolär och i östra Atlanten förekommer den från Norge och Grönland söderut förbi Shetlands- och Orkneyöarna, västra Skottland och Irland och in i Medelhavet samt i västra Atlanten söderut till Västindien. I Stilla Havet har den påträffats från Alaska till södra Kalifornien och längs Asiens kust söderut till Japan. Samtliga utbredningsuppgifter bör dock tas med en nypa salt, eftersom det här och var möjligen kan röra sig om andra snarlika arter. *A. crispata* har aldrig varit vanlig i våra vatten, men har fram till 1970-talet ändå kunnat påträffas ganska regelbundet, framförallt i Kosterområdet. Sedan dess har arten dock minskat kraftigt, och har såvitt är känt inte påträffats alls i svenska vatten under de senaste decennierna. Arten är sannolikt starkt hotad, men då inga uppgifter om dess status finns från de senaste 10 åren klassificeras den ändå som DD.

Ekologi

Arten anses i våra hav förekomma på slammiga och sandiga botten mellan ca 70 och 200 meters djup, men på andra håll mellan ca 8–2000 meter och gärna även på botten med sten, skal och grus. *Anatoma crispata* är detritusätare, men i övrigt är dess ekologi i stort sett okänd.

Hot

Det är oklart huruvida några direkta hot mot arten föreligger i våra hav. Arten har aldrig varit allmän i våra vatten, men har tidigare kunnat påträffas ganska regelbundet. Under det senaste dryga decenniet har den dock, såvitt man vet, överhuvudtaget inte påträffats, även om dess ringa storlek gör att den kan förbises. Den typ av något strömspolade djupare botten där arten tidigare påträffades utgör en relativt liten del av våra botten, så lämpliga områden bör vara förhållandevis begränsade.

Åtgärder

Innan hotbilden klarlagts är det svårt att föreslå relevanta åtgärder. Det är dock önskvärt att undersökningar av de djupare strömpolade botten på vilka arten tidigare påträffats företas.

Övrigt

Etymologi: Anatomia > an-, Gr., "icke-" + atomos, Gr., "odelad", vilket torde syfta på skåran i skalets ytterläpp; crispus, Lat., "lockig, ojämn, skrynklad" < crispo, Lat., "locka, spiralrulla" + -atus, Lat., "-utrustad", syftande på det "vågiga" utseendet. Taxonomi: Enligt muntliga uppgifter från Warén (1996) är det i någon mån osäkert huruvida den art som i våra vatten gått under namnet *A. crispata* verkligen är denna art. *A. crispata* finns enligt honom bl.a. säkert i västra Norge liksom en annan art av släktet, *A. aspera* (Philippi, 1844), men de populationer som förekommer vid svenska västkusten (och även i norra Norge) kan eventuellt vara en annan art. Det är emellertid också möjligt att dessa populationer, som i någon mån avviker från utseendet hos typiska *A. crispata*, ändå kan inrymmas i arten. Frågan är tills vidare öppen. Bild: Skalet finns avbildat på www.gastropods.com/6/Shell_5806.html

Litteratur

- Brattegard, T. & Holthe, T (eds.) 1997. Distribution of marine, benthic macro-organisms in Norway. Research Report for DN 1997-1. Directorate for Nature Management.
- Fretter, V. & Graham, A. 1976. The Prosobranch Molluscs of Britain and Denmark Part 1 – Pleurotomariacea, Fissurellacea and Patellacea. J. Moll. Stud. Suppl 1: 1-37.
- Hubendick, B. & Warén, A. 1974. Småsnäckor från svenska västkusten.6. Släktena Emarginula, Lacuna, Natica, Philbertia, Lora m. fl. Göteborgs Naturhistoriska Mus. Årstryck 1974: 25-32.
- Jeffreys, J. G. 1865. British Conchology or an account of the mollusca which now inhabit the British Isles and the surrounding seas. Vol. III. Marine shells, comprising the remaining Conchifera, the Solenoconchia, and Gasteropoda as far as Littorina. Van Voorst, London.
- Poppe, G. & Goto, Y. 1991. European Seashells. Vol. I. (Polyplacophora, Caudofoveata, Solenogastera, Gastropoda). Verlag Christa Hemmen.

Författare

Hans G. Hansson 2003. © ArtDatabanken, SLU 2005.